

iste autem versus non habet *ἀγαν*, sed habet *σφοδρα*. Quod quidam nostri sic interpretati sunt, ut pro eo ponerent aliquando « Nimis » aliquando « Valde. » Sed si « Nimis » pro eo quod est « Valde » intelligatur, potest et in laude poni : nam et ista confessio laudem significat. Ita enim sequitur, « Et in medio multorum laudabo eum. » Dicit etiam in alio Psalmo : « In medio Ecclesiae cantabo te¹. » Sed cum ipsa cantat Ecclesia, quæ corpus est Christi, quomodo in medio Ecclesiae cantat Ecclesia? Ita et hic multi cum sint membra Christi, si cum ipsi laudant, ille laudat, quia membra sunt ejus; quomodo in medio multorum laudat, quando ipsis multis laudantibus dicitur ipse laudare? An ideo laudat in medio multorum, quia cum Ecclesia sua est hic usque in consummationem sæculi²; ut quod ait : « In medio multorum, » hoc accipiamus quod ab eisdem multis honoratur? In medio quippe esse dicitur, cui honor præcipuus exhibetur. Si autem cor est tanquam hominis medium, nihil melius intelligitur dictum, quam « In cordibus multorum laudabo eum. Habitat enim Christus per fidem in cordibus nostris³. » Et ideo ait, « In ore meo, » id est, in ore corporis mei, quod est Ecclesia. « Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio » fit ad salutem⁴. »

XXXIII. « Quia astitit a dextris pauperis⁵. » De Juda dictum erat, « Et diabolus stet a dextris ejus : » qui suas divitias augere voluit Christo vendito. Hic autem Dominus » Astitit a dextris pauperis, » ut divitiæ pauperis sint ipse Dominus. « Astitit quippe a dextris pauperis, » non ut ei multiplicaret annos vitæ quandoque finiendæ, neque ut ejus augetur pecuniam, aut eum faceret corporis viribus fortem, vel ad tempus incolumem : sed, « Ut salvam

¹ Psal. xxi, 23. — ² Matth. xxviii, 20. — ³ Ephes. iii, 17. — ⁴ Rom. x, 10. — ⁵ Psal. cviii, 31.

» faceret, inquit, a persequentibus animam meam. » Salva fit autem a persequentibus anima, si non eis consentiatur ad malum : non eis autem consentitur, cum assistit Dominus a dextris pauperis, ne ipsa paupertate, id est, infirmitate succumbat. Hoc adjutorium præstitum est corpori Christi in sanctis Martyribus omnibus.

ENARRATIO

IN PSALMUM CIX.

Sermo ad plebem.

I. QUANTUM Dominus donat¹, qui nos ministros constituit verbi et sacramenti sui servire vobis in adipe misericordiae suæ, suscepimus Psalmum istum, quem modo cantavimus, brevem numero verborum, magnum pondere sententiarum, adjuvante illo qui vos fecit intentos, ut et nos faciat idoneos, sicut possumus, considerare atque tractare. Vivat anima vestra, et vigilet in Deum. Tempus enim constituit Deus promissis suis, et tempus eis quæ promisit implendis. Promissionum tempus erat tempore Prophetarum usque ad Joannem Baptistam : ab illo autem et deinceps usque ad finem, tempus est implendi quæ promissa sunt. Fidelis Deus qui se nostrum debitorem fecit; non aliquid a nobis accipiendo, sed tanta nobis promittendo. Parum erat promissio, etiam scripto se teneri voluit, veluti faciens nobiscum chirographum promisso-

¹ Vide D. Guillon, tom. xxii, pag. 32.

rum suorum; ut cum ea quæ promisit solvere inciperet, in scriptura promissorum consideramus ordinem solvendorum. Tempus itaque prophetiæ, prædictio erat, ut sæpe jam diximus, promissionum. Promisit salutem æternam, et beatam vitam cum Angelis sine fine, et hæreditatem immarcescibilem, gloriam sempiternam, dulcedinem vultus sui, domum sanctificationis suæ in cœlis, ex resurrectione a mortuis nullum deinceps moriendi metum. Hoc est promissum ejus tanquam finale, quo decurrit nostra omnis intentio, quo cum venerimus, nihil amplius requiramus, nihil amplius exigamus. Sed ad illud quod erit in fine quo ordine veniatur, neque hoc tacuit promittendo et prænuntiando. Promisit enim hominibus divinitatem, mortalibus immortalitatem, peccatoribus justificationem, abjectis glorificationem. Quidquid promisit, indignis promisit, ut non quasi operibus merces promitteretur, sed gratia a nomine suo gratis daretur. Quia et hoc ipsum quod juste vivit, in quantum homo potest juste vivere, non meriti humani, sed beneficii est divini. Nemo enim juste vivit, nisi justificatus, id est, justus effectus: ab illo autem fit homo justus, qui nunquam potest esse injustus. Sicut enim lucerna non a se ipsa accenditur, ita nec anima humana sibi præstat lucem; sed clamat ad Deum, « Tu illuminabis » lucernam meam, Domine¹. »

II. Cum ergo peccatoribus promissum sit regnum cœlorum, non in peccato permanentibus, sed a peccato liberatis, et justitiæ servientibus; quod ipsum ut possint, gratia, ut diximus, adjuvantur, et ab eo qui semper est justus, justificantur: incredibile videbatur tantam Deum curam gerere pro hominibus, hodieque qui de gratia divina desperant, atque a pessimis moribus nolunt se convertere ad Deum, ut ab illo justificentur, et per ejus in-

¹ Psal. xvi, 29.

dulgentiam deletis omnibus peccatis suis incipiant in illo vivere juste, qui nunquam vixit injuste, hanc habent perniciem cogitationis suæ in se ipsos, ut dicant Deum res humanas non curare, nec inde posse cogitare mundi hujus artificem atque rectorem, quemadmodum quisque mortalis in terra vivat. Ita nec computari se homo putat a Deo, qui factus est a Deo. Talem hominem si alloqui possimus; si admittat nos prius ad aures suas, deinde ad cor suum; si non repellat resistendo quærentem se, et patiatur perditus inveniri se; possumus ei dicere: O homo, quomodo te Deus factum non computabit, qui ut fieres ante curavit? Cur te in ordine rerum conditarum numerari non putas? Noli credere seductori: capilli tui numerati sunt Conditori¹. » Hoc denique et Dominus in Evangelio Discipulis ait, ne mortem timerent, ne aliquid suum in morte periturum putarent. Illi in morte de anima sua pertimescebant, ille ipsis securitatem etiam de capillis dabat. Ita-ne vero anima perit, cujus capillus non perit? Verumtamen, fratres, quia incredibile videbatur hominibus quod promittebat Deus, ex hac mortalitate, corruptione, abjectione, infirmitate, pulvere et cinere futuros homines æquales Angelis Dei; non solum Scripturam cum hominibus fecit, ut crederent; sed etiam fidei suæ, posuit mediatorem, non quemlibet principem, aut quemlibet Angelum vel Archangelum, sed unicum Filium: ut qua via nos perducturus esset ad illum finem quem promisit, per eum ipsum Filium suum et ostenderet et præberet. Parum enim erat Deo, si Filium suum faceret demonstratorem viæ; eum ipsum viam fecit, ut per illum ires regentem te, ambulantem per se.

III. Promisit ergo quia venturi essemus ad eum, id est, ad illam ineffabilem immortalitatem, et cum Angelis ejus

¹ Matth. x, 30.

æqualitatem. Quam longe eramus? quam ille sursum, quam nos deorsum? quam ille in summo, quam nos in imo desperati jacebamus? Sine expectatione salutis ægrotabamus: missus est medicus, quem non cognovit ægrotus. « Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ » crucifixissent¹. » Sed hoc quoque valuit ad ægroti medicamentum, quod medicum occidit ægrotus: venit ut visitaret, occisus est ut sanaret. Insinuavit se credentibus Deum et hominem; Deum per quem facti sumus, hominem per quem recreati sumus. Aliud in illo apparebat, aliud latebat; et quod latebat, multo erat præstantius quam id quod apparebat: sed quod erat præstantius, videri non poterat. Curabatur æger per id quod videri poterat; ut postea capax fieret visionis ejus, quæ latendo differebatur, non negando auferebatur. Unicus itaque Filius Dei venturus ad homines, assumpturus hominem, et per id quod sumpsit futurus homo, moriturus, resurrecturus, ascensus in cœlum, sessurus ad dexteram Patris, et impleturus in gentibus quæ promisit, et post impletionem promissorum suorum in gentibus etiam hoc impleturus ut veniat, et quod prærogavit exigat, discernat vasa iræ a vasis misericordiæ, reddat impiis quod minatus est, justis quod pollicitus est: hoc ergo totum prophetandum fuit, prænuntiandum fuit, venturum commendandum fuit; ut non subito veniens horreretur, sed creditum expectaretur. Ex his promissionibus est Psalmus iste, Dominum et salvatorem nostrum Jesum Christum certe aperteque prophetans; ut omnino dubitare non possimus Christum annuntiari Psalmo hoc: quandoquidem Christiani sumus, et Evangelio jam credimus. Nam cum ipse Dominus noster et salvator Jesus Christus quæreret a Judæis, cujus filium dicerent esse Christum, et respondis-

¹ 1 Cor. 11, 8.

sent, David: ille continuo retulit respondentibus, et ait: « Quomodo ergo David in spiritu dicit eum Dominum, » dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede ad dexteram » meam, donec ponam inimicos tuos sub pedibus tuis? » Si ergo in spiritu, inquit, vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est¹. » Ab hoc versu Psalmus iste incipit. »

IV. « Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, » donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum². » Hanc ergo quæstionem Judæis propositam a Domino, in ipso ingressu Psalmi pertractare debemus. Si enim quod responderunt Judæi exigatur a nobis, utrum confiteamur et nos, an negemus: absit ut negemus. Si dicatur nobis, Christus filius est David, an non est? Si dixerimus, non, contradicimus Evangelio: namque Matthæo scribente, sic incipit Evangelium, « Liber generationis Jesu Christi, filii » David³. » Evangelista dicit librum se scribere generationis Jesu Christi, filii David. Recte ergo Judæi interrogati a Christo, cujus esse filium crederent Christum, responderunt, David. Responsioni eorum congruit Evangelium. Habet hoc non solum suspicio Judæorum, sed et fides Christianorum. Adhuc alia firmamenta conspicio: dicit Apostolus: « Qui factus est ei ex semine David secundum » carnem⁴. » Dicit etiam ad Timotheum: « Memor esto » Christum Jesum resurrexisse a mortuis ex semine David, » secundum Evangelium meum. » Et de ipso Evangelio quid dicit? « In quo laboro usque ad vincula, tanquam » malefaciens, sed sermo Dei non est alligatus⁵. » Laborabat ergo usque ad vincula Apostolus pro Evangelio suo, id est, pro dispensatione evangelica, quam populis prædicabat, quam populis impendebat. Ille qui mane rapuerat,

¹ Matth. xxii, 42-45. — ² Psal. cix, 1. — ³ Matth. 1, 1. — ⁴ Rom. 1, 3. — ⁵ 2 Tim. 11, 8, 9.

escas ad vesperum dividebat¹. Laborabat ergo usque ad vincula pro Evangelio. Quo Evangelio? « Christum Jesum » resurrexisse a mortuis, ex semine David. » Pro hoc Evangelio Apostolus laborabat: et tamen de hoc Christus interrogabat; et respondentibus Judæis, quod prædicabat Apostolus, retulit vocem tanquam contradictionis, et ait: « Quomodo ergo David in spiritu dicit eum Dominum? » Et interposuit testimonium de hoc Psalmo, « Dixit Dominus Domino meo. Si ergo in spiritu dicit eum Dominum, » quomodo filius est ejus? » Judæi sub hac interrogatione tacuerunt; quid responderint deinceps non invenerunt: nec eum tamen Dominum quæsierunt, quia et ipsum esse illum filium David non agnoverunt. Nos autem, fratres, credamus, et dicamus: « Corde enim creditur ad justitiam, » ore autem confessio fit ad salutem². » Credamus, inquam, et dicamus, et filium David, et Dominum David. Non erubescamus de filio David, ne iratum inveniamus Dominum David.

V. Hoc enim nomine illum rectissime transeuntem appellantes cæci, illuminari meruerunt. Transibat enim Jesus, et illi audito sonitu transeuntis turbæ, aure jam cognoscentes, quod nondum poterant oculis, acclamaverunt voce magna, et dixerunt: « Miserere nostri, fili David³. » Turbæ autem illos increpabant ut tacerent: et illi nihilominus lucis desiderio turbarum contradictionem vincentes, in clamando perseveraverunt; transeuntem tenuerunt, et a tangente illuminari meruerunt. Dicebant enim transeunti: « Miserere nostri, fili David. » Stetit ille, et victo ab eis clamore contradicentium, « Quid, inquit, vultis » ut faciam vobis? » Et illi, « Domine, ut videamus. » Tetigit et aperuit oculos eorum: viderunt præsentem, quem senserant transeuntem. Aliquid ergo transitorium

¹ Gen. XLIX, 27. — ² Rom. X, 10. — ³ Matth. XX, 29-34.

Dominus fecit: est autem aliud quod stat. Aliud est, inquam, transitorium Domini, aliud stabile Domini. Transitorium Domini virginis partus, Verbi incarnatio, ætatum gradatio, miraculorum exhibitio, passionum perpessio, mors, resurrectio ascensio in cœlum: hoc totum transitorium fuit. Non enim adhuc Christus nascitur, aut adhuc moritur, aut adhuc resurgit, aut adhuc ascendit in cœlum. Nonne videtis ista facta, per tempora cucurrisse, per tempora exhibuisse viatoribus quiddam transitorium, ne in via remanerent, sed ad patriam pervenirent? Denique et illi cæci ad viam sedebant, ibi transeuntem senserunt, et clamando tenuerunt. In via ergo sæculi hujus hoc transitorium sui Dominus operatus est, et hoc transitorium pertinet ad filium David. Ideo illi Domino transeunti, « Miserere nostri, fili David. » Tanquam dicerent, Filium David in transeunte cognoscimus, filium David factum in transitu discimus. Agnoscamus ergo et nos, et filium David confiteamur, ut illuminari mereamur. Sentimus enim transeuntem filium David, et illuminamur a Domino David.

VI. Ecce ergo quia Magister noster interrogavit Judæos, et ideo non responderunt, quia discipuli esse noluerunt; ecce si nos interrogaret, quid responderemus? Defecerunt in hac interrogatione Judæi, proficiant Christiani; non perturbentur, sed erudiantur. Non enim Dominus interrogat discere volens, sed tanquam doctor interrogat. Dicerent miseri Judæi, Tu dic nobis. Maluerunt inflata taciturnitate disruppi, quam humili confessione edoceri. Dicat ergo nobis Magister noster, et videamus quid interroganti respondeamus: « Quid vobis videtur de Christo? » cujus est filius? » Respondeamus omnino quod Judæi, sed non remaneamus ubi Judæi. Recolamus Evangelium quod credimus: « Liber generationis Jesu Christi, filii

» David¹. » Non quia interrogamur excidat nobis Christum esse filium David, quod memoriae commendat Apostolus. Eia, Christiane, « Memor esto Christum Jesum » resurrexisse a mortuis, ex semine David². » Ergo interrogemur et respondeamus : « Quid vobis videtur de » Christo? cujus filius est? » Dicant concordia ora christiana : « David. » Referat et Doctor, et revocet nobis : « Quo- » modo ergo David in spiritu dicit eum Dominum? Dixit » Dominus Domino meo: Sede ad dexteram meam, donec » ponam inimicos tuos sub pedibus tuis. » Quomodo nos diceremus, nisi a te disceremus? Nunc ergo quia didicimus, dicimus : « In principio eras Verbum, et Verbum » eras apud Deum, et Deus eras Verbum; omnia per te » facta sunt³ : » ecce Dominus David. Sed propter infirmitatem nostram, quia caro desperata jacebamus, « Ver- » bum caro factum es, ut habitares in nobis : » ecce filius David. Certe tu in forma Dei cum esses, non rapinam arbitratus es esse æqualis Deo; ideo Dominus David : sed temetipsum exinanisti formam servi accipiens⁴, inde filius David. Denique et in ipsa interrogatione tua dicens, « Quomodo filius ejus est? » non te filium ejus negasti, sed modum quo id fieret inquisisti. « Dicit eum, inquis, » David Dominum, » quomodo filius ejus est? non nego, sed dic quomodo. Illi ergo ex litteris quas legebant, et non intelligebant, si in ista interrogatione recolerent modum, nonne responderent: Quomodo interrogas? « Ecce » virgo accipiet in utero, et pariet filium, et vocabunt » nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, Nobis- » cum Deus⁵. » Accipiet virgo in utero, virgo ex semine David pariet filium, ut sit filius David. Erant enim Joseph

¹ Matth. 1, 1. — ² 2 Tim. 11, 8. — ³ Joan. 1, 1. — ⁴ Philip. 1, 7. — ⁵ Isai. vii, 14, et Matth. 1, 23.

et Maria de domo et patria David¹. » Peperit ergo virgo illa, ut esset filius David : sed ille quem peperit, « Vocabunt nomen ejus Emmanuel, Nobiscum Deus. » Ecce habes et Dominum David.

VII. Aliquid nobis fortassis ex hac re, quomodo Christus et filius sit David, et Dominus David, etiam Psalmus iste intimabit. Audiamus ergo, et pertractemus eum; pulsemus pietate, extorqueamus charitate. David ergo ipse dicit, neque enim Domino contradicere licet : « David, » inquit, in spiritu dicit eum Dominum. » Ipse ergo David de Christo quid dicit? Nam « Ipsi David Psalmus. » Et iste est totus titulus, simplex sine figura quæstionis, sine ullo nodo difficultatis. Quid ergo dicit David? « Dixit Dominus » Domino meo, Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. » Quod est, « Scabellum pedum tuorum; » hoc est, sub pedibus tuis : scabellum enim pedum sub pedibus est. « Dixit, inquit, » Dominus Domino meo. » Audivit hoc David, audivit in spiritu : ubi nos, quando audivit, non audivimus; sed loquenti quod audivit et scribenti credidimus. Audivit ergo prorsus, audivit in quodam secretario veritatis, in quodam mysteriorum sanctuario : ubi Prophetæ in occulto audierunt, quod in aperto prædicaverunt; ibi audivit David, qui cum fiducia magna dicit : « Dixit Dominus » Domino meo : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. » Novimus Christum sedere ad dexteram Patris post resurrectionem a mortuis, et in caelos ascensionem. Factum est jam, nec vidimus. sed credidimus : in libris legimus, prædicatum audivimus, fide retinemus. Unde et eo ipso quod erat filius David Christus, factus est Dominus David. Illud enim quod na-

¹ Luc. 1, 27 et 32, et 11, 4, 5.

tum est ex semine David, ita honoratum est, ut esset et Dominus David. Ita admiraris hoc, quasi et in rebus humanis ista non fiant. Si enim contingat filium cujusquam regem fieri patre privato, nonne erit dominus patris? Admirabilius est quod potest contingere, ut non solum rex factus privati filius, dominus sit patris sui; sed episcopus factus laici filius, sit pater patris sui. Ergo et eo ipso quod carnem accepit Christus, quod in carne mortuus est, quod in eadem carne resurrexit, quod in eadem ascendit in caelum et sedet ad dexteram Patris, et in eadem ipsa carne sic honorata, sic clarificata, sic in caelestem habitum commutata, et filius est David, et Dominus est David. Secundum hanc enim dispensationem transitus Christi, etiam illud ab Apostolo dicitur: « Propter quod » illum exaltavit a mortuis, et donavit illi nomen quod » est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu » flectatur, caelestium, terrestrium et infernorum¹. Do- » navit, inquit, ei nomen quod est super omne nomen: » Christo secundum hominem, Christo secundum carnem mortuo, resurgenti, ascendenti. « Donavit nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu » flectatur, caelestium, terrestrium, et infernorum. » Ubi erit David, ut non ei sit Dominus? In caelo sit, in terra sit, in inferno sit; Dominus ejus erit, qui est Dominus caelestium, terrestrium et infernorum. Gaudeat ergo nobiscum et David, filii sui nativitate honoratus, dominatu liberatus; et gaudens dicat, a gaudentibus audiatur, « Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec » ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. »

VIII. « Sede, » non solum in alto, sed et in occulto: excellens ut domineris, latens ut credaris. Quae enim esset merces fidei, nisi lateret quod credimus? Merces autem

¹ Philip. II, 9, 10.

fidei est, videre quod credidimus, antequam videremus. Sicut autem Scriptura personat, « Justus ex fide vivit¹. » Non ergo esset justitia fidei, nisi esset absconditum, quod praedicatum crederemus, et credendo ad videndum perveniremus. « Quam enim multa multitudo dulcedinis tuae, » Domine, quam abscondisti timentibus te! » Ergo abscondisti, et remanserunt? Absit, « Perfecisti autem sperantibus in te². » Mirabile ergo mysterium Christi sedentis ad dexteram Dei, occultatum est ut crederetur, subtractum est ut speraretur. « Spe enim salvi facti sumus: spes » autem quae videtur, non est spes: quod enim videt » quis, quid sperat? » Apostoli verba sunt. Recognoscitis quidem, sed propter rudes commendo. Quid ergo ait Apostolus? « Spe, inquit, salvi facti sumus: spes autem » quae videtur, non est spes: quod enim videt quis, quid » sperat? Si autem quod non videmus speramus, cum » patientia expectamus³. » Quia ergo quae videtur non est spes: « Abscondisti dulcedinem timentibus te. Quia quod » non videmus, speramus, et per patientiam expectamus: » Perfecisti sperantibus in te. » Denique, charissimi, intente accipite quod dicturus sum: Quoniam justitia nostra ex fide est, et fide mundantur corda nostra, ut quod credidimus, videre possimus. Utrumque enim positum est, et « Beati mundicordes, quoniam ipsi Deum videbunt⁴: » et, « Fide mundantur corda eorum⁵. » Quia ergo haec est justitia fidei, credere quod non vides, et ipso merito fidei ad visionem suo tempore pervenire: Dominus in Evangelio cum promitteret Spiritum sanctum, hoc ait: « Ipse » arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio⁶. » De quo peccato? de qua justitia? de quo judicio? Ipse sequitur et exponit, conjecturas hominum non ad-

¹ Rom. I, 17. — ² Psal. xxx, 20. — ³ Rom. viii, 24, 25. — ⁴ Matth. v, 3. — ⁵ Act. xv, 9. — ⁶ Joan. xvi, 8.

mittit. « De peccato quidem, inquit, quia non crediderunt » in me¹. » Quanta alia peccata Judæorum? Et tamen quasi hoc unum sit, ita dixit: « De peccato quidem, quia » non crediderunt in me. » Hoc est illud peccatum, de quo alibi dicit: « Si non venissem, peccatum non haberent². » Quid est hoc, « Si non venissem, peccatum » non haberent? » Ergo ad justos venisti, et eos peccatores fecisti? Sed exceptis aliis peccatis, quæ possent remitti per fidem, hoc unum peccatum nominavit, quod si non admitteretur, omnia relaxarentur. « De peccato quidem » ait, quia non crediderunt in me. » Et alibi: « Si non » venissem, peccatum non haberent. » Eo enim ipso quo venit, et non crediderunt in eum, inciderunt in peccatum: quod si non inciderent, omnia cætera peccata dimitti possent per indulgentiam gratiæ impetratam per fidem. « Ergo de peccato, quia non crediderunt in me. De justitia, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me³. » Hæc est justitia, quia ad Patrem vadis, et jam non videbunt te; hæc justitia enim ex fide est. « Justus enim ex fide » vivit⁴: » et tunc ex fide vivit, si non videat quod credit. Quia ergo ad justitiam pertinet ex fide vivere, et ex fide nemo vivit, nisi non videndo quod credit; ut ipsam justitiam faceret in hominibus, id est, ut crederent quod non viderent, « De justitia, inquit, quia ad Patrem vado, » et jam non videbitis me. » Hæc, inquit, erit justitia vestra, ut credatis in eum quem non videtis, et fide muniti eum in quem credidistis, in die resurrectionis postea videatis.

IX. Sedet ergo a dextris Dei Christus, a dextris Patris Filius in occulto est. Credamus. Etenim duas res hic dicit, quia et dixit Deus: « Sede a dextris meis: » et addidit: « Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuo-

¹ Joan. xvi, 9. — ² Id. xv, 22. — ³ Id. xvi, 9, 10. — ⁴ Rom. 1, 17.

rum, » hoc est, sub pedibus tuis. Non vides Christum sedentem ad dexteram Patris: vel hoc potes videre, quomodo ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. Cum hoc impletur in aperto, crede illud esse in occulto. Qui inimici ponuntur scabellum pedum ejus? Quibus inania meditantibus dicitur: « Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania; astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum, adversus Dominum, et » adversus Christum ejus? Et dixerunt: Disrumpamus » vincula eorum, et abjiciamus a nobis jugum ipsorum¹. » Non nobis dominantur, non nos sibi subjugent. « Qui habitat in cœlis, iridebit eos. » Inimicus eras: eris sub pedibus ejus, aut adoptatus, aut victus. Quære ergo quem locum habeas sub pedibus Domini Dei tui: nam necesse est ut habeas, aut gratiæ, aut pœnæ. Sedet ergo ad dexteram Dei, donec ponantur inimici ejus sub pedibus ejus. Hoc fit, hoc agitur: et si paulatim peragitur, indesinenter agitur. Fremuerint enim gentes, et populi meditati sint inania; astiterint reges terræ, et principes convenerint in unum adversus Dominum et adversus Christum ejus: numquid fremendo, numquid meditando inania, numquid in unum adversus Christum conveniendo, efficiant ut non impleatur: « Dabo tibi gentes hæreditatem » tuam, et possessionem tuam terminos terræ? » Implebitur omnino, et illis frementibus, et illis inania meditantibus: « Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ. » Illi enim inania meditantur: ut autem impleatur: « Dabo tibi gentes » hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos » terræ; » non nescio quis inaniloquus: « Sed Dominus » dixit ad me. » Sic et in hoc Psalmo possumus dicere: « Dixit, » non quicumque, non illi qui fremunt et me-

¹ Psal. ii, 1-8.

ditantur inania sed : « Dixit Dominus Domino meo : Sede » a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum » pedum tuorum. » Fremant, meditentur inania, perstreant, numquid non implebitur? « Perit memoria » eorum cum strepitu. » Loquitur certe et alius Psalmus, sed non alius spiritus : « Perit memoria eorum cum strepitu, et Dominus in æternum manet¹. » Ille ergo qui memoria eorum pereunte cum strepitu, in æternum manet, ipse : « Dixit Domino meo : Sede a dextris meis. » Sedet enim a dextris Patris, donec ponat omnes inimicos ejus scabellum pedum ejus.

X. Et quid sequitur? « Virgam virtutis tuæ emittet » Dominus ex Sion². » Apparet, fratres, evidentissime apparet, non de illo regno Christi Prophetam loqui, quo regnat semper apud Patrem, rerum Dominum quæ per illum creatæ sunt. Quando enim non regnat in principio Verbum Deus apud Deum³? Dicitur enim : « Regi autem » sæculorum invisibili, incorruptibili, soli Deo honor et » gloria, in sæcula sæculorum. Regi sæculorum honor et » gloria, in sæcula sæculorum⁴. Cui regi sæculorum? » Invisibili, incorruptibili. » In eo enim quod et Christus est cum Patre invisibilis et incorruptibilis, quia Verbum ejus est, et Virtus ejus, et Sapientia ejus, et Deus apud Deum, per quem facta sunt omnia; Rex est sæculorum : sed tamen illud dispensatorium et transitorium, quo nos per medietatem carnis suæ vocavit in æternitatem, regnum ejus incipit a Christianis : sed regni ejus non erit finis. Ponuntur ergo scabellum pedum ejus inimici ejus, sedentis ad dexteram Patris; ponuntur, ut dictum est, id agitur, id usque in finem omnino peragitur. Nemo dicat non posse impleri quod cœptum est. Quid finem cœpti desperas? Omnipotens cœpit, omnipotens se promisit impletu-

¹ Psal. ix, 7, 8. — ² Id. cix, 2. — ³ Joan. 1. 3. — ⁴ 1 Tim. 1, 17.

rum esse quod cœpit. Unde autem cœpit? « Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion. » Quæ Sion, ipsa est Jerusalem. Audi ipsum Dominum : « Oportebat » Christum pati et resurgere a mortuis tertio die¹. » Hinc sedet ad dexteram Dei Patris, resurgendo ubi fuit. Deinde illo sedente ad dexteram Patris, quid agitur? Ut ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus, quid agitur? Audi illum docentem et exponentem : « Et prædicabitur in » nomine ejus pœnitentia et remissio peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem² : » quia : « Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion. Virgam virtutis tuæ, » hoc est, regnum potentiae tuæ; quia, » Reges eos in virga ferrea³ : Emittet Dominus ex Sion; » quia, » Incipientibus ab Jerusalem. »

XI. Cum ergo emisit ex Sion virgam virtutis ejus, quid fiet? « Et dominare in medio inimicorum tuorum⁴. » Prius « Dominare in medio inimicorum tuorum : » inter frementes gentes. Numquid enim postea cum acceperint honorem suum sancti, et suam damnationem impii, in medio inimicorum suorum dominabitur? Et quid mirum si tunc dominabitur, secum in æternum regnantibus justis, et æternis pœnis ardentibus impiis? quid mirum, si tunc? Modo in medio inimicorum tuorum, nunc in isto transitu sæculorum, in ista propagatione et successione mortalitatis humanæ, nunc dum torrens temporum præterlabitur, ad hoc directa est virga virtutis tuæ ex Sion, ut domineris in medio inimicorum tuorum. Dominare, dominare in medio paganorum, Judæorum, hæreticorum, falsorum fratrum. Dominare, dominare, fili David, Domine David, dominare in medio paganorum, Judæorum, hæreticorum, falsorum fratrum. « Dominare in » medio inimicorum tuorum. » Hunc versum non recte

¹ Luc. xiv, 46. — ² Ibid. 47. — ³ Psal. 11, 9. — ⁴ Id. cix, 2.